

**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**

DECIZIE

cu privire la admiterea recursului declarat de către Casa Națională de Asigurări Sociale,

în contencios administrativ, înaintată la acțiunea depusă de Iurie Lupu împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la anularea actului administrativ, obligarea recalculării cuantumului pensiei și încasarea cheltuielilor de asistență juridică,

împotriva deciziei din 27 martie 2024 a Curții de Apel Chișinău,

*(Dosarul nr. 3ra-465/24
PIGD 2-23144890-01-3ra-28052024)*

Motivarea insuficientă a hotărârii privind perioada pentru care se recalculează pensia stabilită anterior subiecților vizați de Legea 1544/1993. Omisiunea de a analiza argumentele esențiale invocate de recurentă în raport cu normele imperative și cadrul legal aplicabil.

Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani, jud. G. Cazacu
Curtea de Apel Chișinău, jud. V. Sîrbu, A. Bostan, V. Negru

24 septembrie 2025

Textul corespunde originalului

Examinând în lipsa părților recursul declarat de Casa Națională de Asigurări Sociale,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte,*

Oxana Parfeni,

Diana Stănilă, *judecători,*

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 11 octombrie 2023 Iurie Lupu a depus acțiune în contencios administrativ împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, prin care a solicitat anularea deciziei Casei teritoriale de asigurări sociale Ciocana nr. 95/2023/38914 din 14 septembrie 2023, anularea răspunsului Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. 4826/23 din 02 octombrie 2023 la cererea prealabilă, obligarea recalculării cuantumului pensiei în beneficiul reclamantului, cu achitarea pensiei restante începând cu data de 27 septembrie 2009 reieșind din salariul funcției, salariul pentru gradul militar special, sporul procentual pentru vechime în serviciu înainte de concediere, precum și media lunară a tuturor plăților primite în ultimul an de serviciu luând în considerare confirmarea nr. 34/20-7531-1029 din 21 august 2023 eliberată de Direcția de Poliție al mun. Chișinău, ținând cont de majorările și indexările stabilite, precum și încasarea cheltuielilor de asistență juridică în mărime de 6.000 lei.

2. În motivarea acțiunii depuse Iurie Lupu a indicat că, Casa teritorială de asigurări sociale sectorul Ciocana, mun. Chișinău, prin decizia nr. 95/2023/38914 din 14 septembrie 2023 a refuzat în recalcularea pensiei pentru vechime în muncă, în temeiul Legii nr. 1544/1993 asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri și Hotărârii Guvernului nr. 78/1994 cu privire la modul de calculare a vechimii în muncă, stabilire și plată a pensiilor și indemnizațiilor militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, colaboratorilor Centrului Național Anticorupție și funcționarilor publici cu statut special din cadrul sistemului administrației penitenciare.

3. Reclamantul a menționat că, cuantumului pensiei pentru vechime în muncă a fost calculat în proporție de 50% începând cu data de 27 septembrie 2009.

4. Iurie Lupu a susținut că vechimea în serviciu a acestuia potrivit confirmării nr.34/20-7531-1029 din 21 august 2023 constituia 23 ani, 06 luni 24 zile la momentul obținerii dreptului la pensie sau 59% din solda lunară.

5. Reclamantul nefiind de acord cu decizia Casei teritoriale de asigurări sociale sectorul Ciocana, mun. Chișinău a contestat-o la organul ierarhic superior Casa Națională Asigurări Sociale.

6. La rândul său, Casa Națională de Asigurări Sociale prin răspunsul 4826/23 din 02 octombrie 2023, a respins cererea prealabilă, considerând că, perioadele de activitate de la 08 iulie 2003 până la 01 mai 2004 și de la 07 aprilie 2005 până la 26 septembrie 2009 nu pot fi raportate la prevederile pct. 8 lit. d) a Hotărârii Guvernului nr. 78/1994 și nu există temei pentru recalcularea pensiei. Acest fapt este constatat și prin calculul cu privire la vechimea în muncă emis de MAI în anul 2009 (care a servit drept bază la stabilirea pensiei pentru vechimea în muncă 2009).

7. În opinia reclamantului decizia Casei teritoriale de asigurări sociale sectorul Ciocana, mun. Chișinău nr. 95/2023/38914 din 14 septembrie 2023 și răspunsul Casei Naționale de Asigurări Sociale cu nr. 4826/23 din 02 octombrie 2023 sunt ilegale și pasibile de a fi anulate, deoarece contravin prevederilor Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544 din 23 iunie 1993, preom și deciziei Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.19 din 19 iulie 2016.

POZIȚIA INSTANȚEI DE FOND

8. Prin hotărârea din 13 decembrie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani s-a admis integral cererea de chemare în judecată depusă de Iurie Lupu.

S-a anulat decizia Casei teritoriale de asigurări sociale Ciocana nr. 95/2023/38914 din 14 septembrie 2023 privind respingerea cererii în stabilirea pensiei.

S-a anulat răspunsul Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. 4826/23 din 02 octombrie 2023, asupra cererii prealabile.

S-a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale de a recalcula cuantumul pensiei în beneficiul lui Iurie Lupu, cu achitarea pensiei restante începând cu data de 27 septembrie 2009 reieșind din salariul funcției, salariul pentru gradul militar special, sporul procentual pentru vechime în serviciu înainte de concediere, precum și media lunară a tuturor plăților primite în ultimul an de serviciu, luând în considerare confirmarea nr. 34/20-7531-1029 din 21 august 2023 eliberată de Direcția de Poliție al mun. Chișinău, ținând cont de majorările și indexările stabilite, conform legii.

S-a încasat din contul Casei Naționale de Asigurări Sociale în beneficiul lui Iurie Lupu cheltuielile de asistență juridică în mărime de 6.000 lei.

9. Hotărârea instanței de fond a fost contestată cu apel, în termen la 05 ianuarie 2024, de către Casa Națională de Asigurări Sociale.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

10. Curtea de Apel Chișinău prin decizia din 27 martie 2024 a respins cererea de apel declarată de Casa Națională de Asigurări Sociale, a menținut hotărârea din 13 decembrie 2023 Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani.

11. Instanța de apel, reținând prevederile art. 1 alin. (1), art. 13, lit. a), art. 18, art. 48, art. 61 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 în colaborare cu pct. 8 lit. d) din Hotărârea Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994, a concluzionat că cererea de chemare în judecată este întemeiată, deoarece aplicabilitatea Hotărârii Guvernului nr. 78/1994, este deja determinată de angajator, care doar urma să fie reținută de către autoritatea pârâtă și, respectiv, efectuate acțiunile corespunzătoare de recalculare a vechimii în muncă în privința lui Iurie Lupu.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

12. În data de 22 mai 2024 a depus recurs Casa Națională de Asigurări Sociale împotriva deciziei instanței de apel, prin care a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel, cu pronunțarea unei noi decizii.

13. În motivarea recursului Casa Națională de Asigurări Sociale a invocat dezacordul cu soluția adoptată, menționând că instanța de apel nu a analizat multilateral actele normative și legislația în vigoare ce reglementează astfel de litigii.

14. Totodată, a relatat că decizia adoptată este neîntemeiată și rezidă din interpretarea în mod eronat a legii materiale aplicabile și anume a pct. 8 lit. d) din Hotărârea Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994, or, perioada de activitate a reclamantului în Izolatorul de detenție provizorie nicidecum nu poate fi atribuită sau recunoscută ca vechime în muncă cu înlesniri.

15. La 28 mai 2025 Iurie Lupu, prin intermediul avocatului Vladimir Kovali, a depus referință, prin care a solicitat declararea recursului inadmisibil.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

16. Art. 22, alin. (1) din Codul administrativ prevede următoarele:

„Autoritățile publice și instanțele de judecată competente cercetează starea de fapt din oficiu. Acestea stabilesc felul și volumul cercetărilor și nu sunt legate nici de expunerile participanților, nici de cererile lor de reclamare a probelor.”

17. Art. 193 alin. (3) și (3¹) din Codul administrativ stabilește că:

„Curtea Supremă de Justiție examinează acțiunile în contencios administrativ și cererile de recurs în complete din 3 judecători. În scopul uniformizării practicii judecătorești, completul din 3 judecători poate decide, prin vot unanim, că recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 5 judecători, iar completul din 5

judecători poate decide, prin vot unanim, că recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 9 judecători.”

18.Art. 194 alin. (2) din Codul administrativ prevede că:

„În procedura de examinare a cererilor de recurs, hotărârile și deciziile contestate se examinează din oficiu în privința existenței greșelilor procedurale și aplicării corecte a dreptului material.”

19.Art. 195 din Codul administrativ reglementează următoarele:

„Procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedura civilă, cu excepția art.169–171.”

20.Art. 219, alin. (1) din Codul administrativ prevede că:

„Instanța de judecată este obligată să cerceteze starea de fapt din oficiu în baza tuturor probelor legal admisibile, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți.”

21.Art. 244 alin. (1) din Codul administrativ prevede următoarele:

„Hotărârile curții de apel că instanța de fond, precum și deciziile instanței de apel pot fi contestate cu recurs. Pentru procedura de recurs se aplică corespunzător prevederile cap. III din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva.”

22.Art. 244, alin. (2) coroborat cu art. 231, alin. (2) din Codul administrativ, reglementează că:

„Pentru procedura de recurs se aplică corespunzător prevederile cap. III din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva. Pentru procedura în apel se aplică corespunzător prevederile cap. II din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva.”

23.Art.245 din Codul administrativ prevede următoarele:

„Recursul se depune la Curtea Supremă de Justiție în termen de două luni de la pronunțarea hotărârii sau a deciziei motivate, dacă legea nu stabilește un alt termen.”

24.Art. 445¹ alin. (1), lit. b) din Codul administrativ stabilește că:

„Recursul este admis dacă prin admiterea recursului, se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție”

25.Art. 247 din Codul administrativ prevede că:

„Recursul considerat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. 245¹ alin.(1) lit. b) și d). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la recursul considerat admisibil.”

26.Art. 248 alin. (1) lit. d) din Codul administrativ statuează că:

„În urma examinării recursului, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii: admite recursul, casează integral decizia instanței de apel și trimite cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.”

27. Art. 1 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993, stabilește că:

„Militarii care îndeplinesc serviciu prin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri beneficiază de dreptul la pensie viageră pentru vechime în muncă, dacă au vechimea respectivă în serviciu militar și în organele afacerilor interne.

Militarii, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri care au devenit persoane cu dizabilități în condițiile prezentei legi au dreptul la pensie de dizabilitate.

Familiile militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și ale funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri decedate sau căzute la datorie au dreptul la pensie în cazul pierderii întreținătorului.”

28. Art. 7 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 stabilește că:

„Militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri, familiilor lor care au concomitent dreptul la diferite pensii de stat li se stabilește o singură pensie, la alegerea lor.”

29. Art. 13, lit. a) din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 prevede că:

„Dreptul la pensie pentru vechime în serviciu îl au militarii care au îndeplinit serviciul prin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri care la 1 iulie 2011 au o vechime în serviciu de cel puțin 20 de ani.”

30. Art. 48 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 statuează că:

„Pensiile militarilor în termen, ale militarilor care au îndeplinit serviciul prin contract, ale persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri, ale funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, ale ofițerilor de protecție și colaboratorilor organelor securității statului, Centrului Național Anticorupție și ale membrilor familiilor acestora se stabilesc de către Casa Națională de Asigurări Sociale, în modul stabilit de Guvern.”

31. Art. 51 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 stabilește că:

„În cazul apariției unor circumstanțe care implică modificarea mărimilor pensiilor stabilite pentru militarii în termen și familiile acestora, recalcularea pensiilor se efectuează în termenele stabilite de Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii.

Recalcularea pensiilor pentru militarii care au îndeplinit serviciu prin contract, pentru persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și pentru funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri și pentru familiile acestora se efectuează de la data de 1 a lunii următoare celei în care au survenit circumstanțele ce cauzează modificarea mărimii pensiei. Totodată, dacă pensionarul

beneficiază de dreptul la majorarea pensiei, diferența de pensie i se poate plăti doar pentru 12 luni trecute.”

32. Art. 54 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 stabilește că:

„Suma pensiei calculată pentru pensionarii din rândurile militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și ale funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și pentru familiile acestora și nesolicitată la timp se plătește pentru perioada precedentă, însă cel mult pentru 3 ani premergători datei solicitării pensiei. Sumele pensiei neprimite la timp din vina organelor care au stabilit sau care plătesc pensia se plătesc pentru perioada precedentă fără limite în timp.”

33. Art. 61 alin. (1) din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 reglementează că:

„Recalcularea pensiilor stabilite anterior militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și familiilor acestora în legătură cu punerea în aplicare a prezentei legi se efectuează în temeiul documentelor aflate la momentul recalculării în organele de pensionare. Dacă pensionarul va prezenta ulterior acte suplimentare ce i-ar acorda dreptul la majorarea pensiei, recalcularea se va efectua pentru perioada precedentă, dar cel mult pentru 12 luni de la data depunerii actelor suplimentare și nu mai devreme de data punerii în aplicare a prezentei legi.”

ASPECTE DE PROCEDURĂ

34. Referitor la termenul de declarare a recursului, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție atestă că, decizia Curții de Apel Chișinău a fost pronunțată public la 27 martie 2024. Conform extrasului din poșta electronică a Curții de Apel Chișinău deciziei a fost notificată autorității recurente, prin intermediul poștei electronice, la 08 aprilie 2024.

Recursul a fost depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale la 22 mai 2024.

În asemenea circumstanțe completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că, în speță, calea de atac în ordine de recurs a fost demarată în interiorul termenului legal.

35. În speță, completul de judecată nu a considerat oportun de a cita participanții la proces și reprezentanții acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele invocate în recurs, deoarece criticele autorității recurente și contraargumentele din referință au fost formulate cu suficientă precizie pentru a permite instanței examinarea acestora.

MOTIVAREA INSTANȚEI

36. Studiind materialele dosarului, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră recursul declarat de către Casa Națională de Asigurări Sociale întemeiat și care urmează a fi admis, cu casarea deciziei instanței de apel și remiterea cauzei la rejudecare în instanța de apel.

37. Completul de judecată consideră imperioase dezideratele Curții Europene a Drepturilor Omului reținute în cauza Zubac v. Croația (hotărârea din 05 aprilie 2018) potrivit cărora, din moment ce preeminența dreptului constituie un principiu fundamental al democrației și al Convenției, nu putea exista nicio așteptare, în baza Convenției sau de altă natură, potrivit căreia Curtea Supremă trebuia să ignore sau să nu aibă în vedere nereguli procedurale evidente.

38. Recapitulând esența litigiului, în scopul verificării aplicării corecte a dreptului material și procedural, instanța de recurs reține starea de fapt constatată de instanțe și confirmată de părți.

Astfel, probatoriul acumulat la materialele dosarului, precum și din dosarul administrativ rezultă că, prin încheierea de stabilire a pensiei pentru vechime în muncă lui Iurie Lupu i s-a stabilit pensia începând 26 septembrie 2009 în mărime de 50 % de la salariu, reieșind din vechimea în muncă de 20 ani.

La data de 04 mai 2018 Iurie Lupu a solicitat reexaminarea pensiei, prezentând suplimentar confirmarea nr. 125 din 24 aprilie 2018 eliberată de Direcția de Poliție al mun. Chișinău.

Prin decizia nr. 95/2018/31052 din 05 iunie 2018 s-a refuzat în recalcularea pensiei, deoarece vechimea indicată în ordinul Ministerului Afacerilor Interne nr. 96 din 20 martie 2018 se referea la stabilirea pensiei și nu la recalcularea acesteia.

Ulterior, la data de 22 august 2023 Iurie Lupu a solicitat reexaminarea pensiei, prezentând suplimentar confirmarea nr. 34/20-7531-1029 din 21 august 2023 eliberată de Direcția de Poliție al mun. Chișinău.

Prin decizia nr. 95/2023/38914 din 14 septembrie 2023 Casei teritoriale de asigurări sociale sectorul Ciocana, mun. Chișinău s-a refuzat în recalcularea pensiei, deoarece vechimea indicată în ordinul Ministerului Afacerilor Interne nr. 96 din 20 martie 2018 se referea la stabilirea pensiei și nu la recalcularea acesteia.

Deoarece a primit refuz, la 19 septembrie 2023, Iurie Lupu a depus cerere prealabilă, prin care a solicitat anularea deciziei nr. 95/2023/38914 din 14 septembrie 2023 privind refuzul în recalcularea pensiei.

Casa Națională de Asigurări Sociale prin răspunsul nr. 4826/23 din 02 octombrie 2023 a respins cererea prealabilă ca fiind neîntemeiată, deoarece perioadele de activitate 08 iulie 2023 – 01 mai 2004 și 07 aprilie 2005- 26 septembrie 2009 nu pot fi raportate la prevederile pct. 8 lit. d) din Hotărârea Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994 și nu există temei pentru recalcularea pensiei.

39. Iurie Lupu prin prezenta acțiune a solicitat anularea deciziei Casei teritoriale de asigurări sociale Ciocana nr. 95/2023/38914 din 14 septembrie 2023, anularea răspunsului Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. 4826/23 din 02 octombrie 2023 la cererea prealabilă, obligarea recalculării

cuantumului pensiei în beneficiul reclamantului, cu achitarea pensiei restante începând cu data de 27 septembrie 2009, luând în considerare confirmarea nr. 34/20-7531-1029 din 21 august 2023 eliberată de Direcția de Poliție al mun. Chișinău, ținând cont de majorările și indexările stabilite, precum și încasarea cheltuielilor de asistență juridică.

40. Fiind investită cu examinarea cauzei, Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani prin hotărârea din 13 decembrie 2023 a admis integral cererea de chemare în judecată depusă de Iurie Lupu, a anulat actele administrative contestate și a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale de a recalcula cuantumul pensiei în beneficiul lui Iurie Lupu, cu achitarea pensiei restante începând cu data de 27 septembrie 2009, luând în considerare confirmarea nr. 34/20-7531-1029 din 21 august 2023 eliberată de Direcția de Poliție al mun. Chișinău, ținând cont de majorările și indexările stabilite, conform legii și a încasat din contul Casei Naționale de Asigurări Sociale în beneficiul lui Iurie Lupu cheltuielile de asistență juridică în mărime de 6.000 lei.

41. Judecând cauza în ordine de apel, Curtea de Apel Chișinău prin decizia din 27 martie 2024 a respins cererea de apel declarată de Casa Națională de Asigurări Sociale, a menținut hotărârea din 13 decembrie 2023 Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani.

42. Cercetând materialele administrate instanța de recurs constată că instanțele de judecată ierarhic inferioare au obligat Casa Națională de Asigurări Sociale în condițiile legii să emită act administrativ individual favorabil prin care să dispună recalcularea pensiei pentru vechime în serviciu lui Iurie Lupu, cu achitarea diferenței pensiei, începând cu data survenirii dreptului – 27 septembrie 2009, luându-se în considerare confirmarea nr. 34/20-7531-1029 din 21 august 2023 eliberată de Direcția de Poliție al mun. Chișinău.

43. Astfel, analizând motivele soluției supuse criticii în recursul declarat de Casa Națională de Asigurări Sociale, completul de judecată ajunge la concluzia că decizia instanței de apel nu poate fi menținută din cauza deficiențelor în motivare. Or, instanța de apel nu a furnizat o motivare adecvată și clară cu privire la obligația Casei Naționale de Asigurări Sociale de a-i achita lui Iurie Lupu pensia neachitată, începând cu data survenirii dreptului – 27 septembrie 2009, luându-se în considerare confirmarea nr. 34/20-7531-1029 din 21 august 2023 eliberată de Direcția de Poliție al mun. Chișinău.

44. Însă, în ciuda concluziilor favorabile aduse de prima instanță și instanța de apel în privința cererii reclamantului de a recalcula și achita pensia începând cu data survenirii dreptului – 27 septembrie 2009, instanța de recurs a constatat că hotărârile acestora nu au abordat în mod corespunzător aspectul vădit al responsabilității organului de asigurări sociale care stabilește sau plătește pensia, precum și perioada pentru care urmează a fi recalculată pensia.

45. Aceste concluzii nu aduc în discuție responsabilitatea Casei Naționale de Asigurări Sociale pentru neplata pensiei cu înlesniri, dar perioada pentru care urmează a fi recalculată pensia, or legislația specială, care este aplicabilă cauzei, operează cu două perioade precedente pentru care urmează a fi recalculată și achitată pensia, dar nu mai mare de trei ani înainte de data solicitării pensiei.

46. Astfel, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție atrage atenția asupra faptului că decizia instanței de apel creează o impresie rezonabilă de superficialitate, or, instanța de apel nu a analizat în ce măsură recalcularea dispusă respectă limitele prevăzute de lege, în special art. 54, precum și art. 61 din Legea nr.1544-XII din 23 iunie 1993, care reglementează perioada pentru care poate fi efectuată recalcularea pensiei.

47. Potrivit art. 54 și art. 61 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993, recalcularea pensiei poate fi efectuată doar în anumite condiții: dacă Casa Națională de Asigurări Sociale este vinovată de neacordarea recalculării, pensia poate fi achitată pentru întreaga perioadă restantă, fără limită temporală; dacă refuzul recalculării s-a bazat pe o interpretare juridică a legislației și nu pe o inacțiune nejustificată a Casei Naționale de Asigurări Sociale, recalcularea poate fi aplicată doar pentru 12 luni anterioare solicitării.

48. Însă, în esență, instanța de apel nu a analizat dacă refuzul recalculării de către Casa Națională de Asigurări Sociale a fost determinat de o eroare administrativă sau de aplicarea unei norme legale. Această distincție este esențială pentru stabilirea întinderii obligației Casei Naționale de Asigurări Sociale și pentru aplicarea corectă a prevederilor legale.

49. Astfel, instanțele de judecată nu au motivat aspectul menționat, iar aceasta poate ridica întrebări cu privire la motivele acestei decizii. În lipsa unei motivări clare, există incertitudini în ceea ce privește raționamentul instanței și modul în care a fost aplicată legea în acest caz.

50. Conform prevederii art. 61 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993, recalcularea pensiilor se face pe baza documentelor disponibile la momentul recalculării în organele de pensionare. Dacă reclamantul prezintă ulterior acte suplimentare care ar putea majora pensia, recalcularea se va face pentru perioada precedentă, dar nu pentru mai mult de 12 luni de la depunerea acestor acte și nu înainte de data punerii în aplicare a legii relevante.

51. Completul de judecată menționează că existența unei norme care exclude dreptul de a beneficia de anumite plăți, nu poate fi interpretată ca o vină pe care o poartă organul de asigurări sociale care stabilește sau plătește pensia.

52. Deci, la caz instanțele de judecată nu au motivat în niciun fel concluzia de a recalcula și încasa lui Iurie Lupu pensia neachitată, începând cu data survenirii dreptului – 27 septembrie 2009, luându-se la bază confirmarea nr. 34/20-7531-1029 din 21 august 2023 eliberată de Direcția de

Poliție al mun. Chișinău la situația în care normele citate supra prevăd o perioadă de cel mult 3 ani sau o perioadă de 12 luni. Prin urmare, este esențial ca instanța să examineze responsabilitatea organului de asigurări sociale în ceea ce privește recalcularea pensiei pentru perioada menționată de Iurie Lupu.

53. În cazul din speță, instanța de apel a dispus recalcularea pensiei pentru întreaga perioadă începând cu 27 septembrie 2009, fără a verifica dacă această aplicare retroactivă este justificată de culpa Casei Naționale de Asigurări Sociale. O astfel de analiză este necesară pentru respectarea principiului legalității și pentru determinarea corectă a drepturilor reclamantului. În lipsa acestei analize, soluția instanței de apel nu poate fi menținută, fiind necesară casarea deciziei și rejudecarea cauzei.

54. În conexiunea circumstanțelor expuse cu normele legale citate anterior, instanța de recurs ajunge la concluzia că soluția adoptată de către instanța de apel este nemotivată, deoarece nu a stabilit dacă Casa Națională de Asigurări Sociale este vinovată de neacordarea recalculării, dacă refuzul recalculării s-a bazat pe o interpretare juridică a legislației și nu pe o inacțiune nejustificată a Casei Naționale de Asigurări Sociale, precum și perioada pentru care urmează a fi efectuată recalcularea pensiei.

55. În context instanța de recurs remarcă că dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, prezumă dreptul la o hotărâre motivată. Motivarea este o parte a hotărârii în care instanța judecătorească în mod obligatoriu își expune concluziile formulate în privința cauzei deferite spre soluționare.

Conform unei jurisprudențe constante degajate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pronunțarea de către instanțele judecătorești a unor hotărâri motivate constituie una dintre garanțiile dreptului fundamental la un proces echitabil și acesta presupune obligațiunea instanței judecătorești de a se expune în hotărâri asupra tuturor cerințelor acțiunii, precum și, argumentelor invocate de către părți întru admiterea sau respingerea acestora (cauza Garcia Ruiz vs. Spania, hotărârea din 21 ianuarie 1999).

Se reține că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți, ceea ce, în speță, lipsește. Or, principiul procesului echitabil reclamă că hotărârea să fie motivată, justițiabilul având posibilitatea să cunoască motivele care l-au făcut pe judecător să adopte una sau altă soluție și să le conteste dacă sistemul prevedea o cale de atac împotriva acestei hotărâri, lipsa motivării unei decizii judiciare, pune în pericol dreptul la un proces echitabil (cauza Kaufman vs. Belgia, 1986).

Astfel, instanțele judecătorești sunt obligate să-și motiveze soluțiile și concluziile, să furnizeze toate răspunsurile la întrebările care sunt pertinente

pentru rezultatul procesului și necesită un răspuns special în hotărâre. În cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat-o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a art. 6§1 din CEDO (cauza Hiro Balani vs. Spania, 1994).

56. Corelând prevederile legale procedurale naționale cu jurisprudența CtEDO referitor la obligația instanțelor naționale de a-și motiva soluțiile, instanța de recurs conchide că circumstanțele expuse anterior denotă că instanța de apel nu și-a îndeplinit obligațiile. Iar aceasta nu poate echivala decât cu încălcarea dreptului la un proces echitabil al recurenteii, inclusiv dreptul de acces liber la justiție în raport cu obligația instanței de „a auzi” justițiabilii, garantat de art. 20 din Constituție și art. 6 § 1 din Convenție.

57. Având în vedere deficiențele constatate, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție conchide că soluția instanței de apel nu poate fi menținută, fiind necesară o rejudecare a cauzei, or, constatările instanței de apel nu conțin o argumentare clară, bazată pe suportul probator existent la materialele cauze, din care să rezulte procesul deliberării și adoptării soluției emise, astfel încât instanța de recurs este în dificultate de a exercita controlul judiciar asupra unei asemenea soluții și să verifice temeinicia și legalitatea soluției adoptate.

58. Totodată, instanța de recurs menționează că jurisprudența Curții Supreme de Justiție la acest capitol este uniformă și suficient de vastă și anume în ceea ce vizează obligația instanțelor de judecată la examinarea litigiilor ce vizează asigurarea socială (pensiile) în temeiul Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri nr. 1544-XII din 23 iunie 1993.

59. Dat fiind faptul că instanța de apel a emis o decizie prematură, dictată de neelucidarea tuturor circumstanțelor pertinente speței, iar lichidarea acestor lacune în cadrul procedurii de examinare în recurs nu este posibilă, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție concluzionează necesitatea admiterii recursului depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale și casării deciziei din 27 martie 2024 a Curții de Apel Chișinău, cu restituirea cauzei spre rejudecare în aceeași instanță.

60. Subsecvent, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră oportun de a menționa că prin prisma art. III alin.(1) – (2), pct.1) din Legea Nr. 135 din 13 iunie 2024 pentru modificarea unor acte normative (revizuirea hărții judiciare), Curtea de Apel Chișinău s-a redenumit în Curtea de Apel Centru.

61. Ținând cont de cele expuse și în temeiul art. 248, alin. (1), lit. d) din Codul administrativ

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite recursul declarat de către Casa Națională de Asigurări Sociale.

Casează integral decizia din 27 martie 2024 a Curții de Apel Chișinău, adoptată în cauza de contenciosului administrativ, intentată la acțiunea depusă de Iurie Lupu împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale privind anularea actului administrativ, obligarea recalculării cuantumului pensiei și încasarea cheltuielilor de asistență juridică, cu remiterea cauzei la rejudecare la Curtea de Apel Centru, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Oxana Parfeni

Diana Stănilă